

Молодь і ринок

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 4 (123) квітень 2015

Видається з лютого 2002 року

УДК 051 Журнал внесено в оновлений перелік фахових видань з педагогічних наук
(підстава: Постанова ВАК України №1-05/5 від 06.07.2010 р.)

Засновник і видавець: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Україна, 82100, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24
Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №12270-1154 ПР від 05.02.2007 р.

ISSN 2308-4634 Журнал 5 червня 2013 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань
(ISSN International Centre, м. Париж).

3 червня 2013 року журнал співпрацює з Академією Полонійною у Ченстохові, Польща.

Заст. головного редактора

Наталія ПРИМАЧЕНКО, к.пед.н., член Національної спілки журналістів України

Редакційна колегія:

Надія СКОТНА, д.філос.н., професор

Василь МАДЗІГОН, д.пед.н., професор, академік НАПН України,
член Національної спілки журналістів України

Анджеї КРИНЬСЬКІ, кс. прелат, проф. др. (Польща), академік АН ВО України

Станіслав ЛУПІНСЬКІ, кс., проф. др. (Польща), академік АН ВО України
член Національної спілки журналістів України

Микола ДУБИНА, д.філол.н., професор, академік АН ВО України

Олег ПАДАЛКА, д.пед.н., професор, академік АН ВО України

Олег ТОПУЗОВ, д.пед.н., професор, член Національної спілки журналістів України

Микола ЄВТУХ, д.пед.н., професор, академік НАПН України

Микола КОРЕЦЬ, д.пед.н., професор, академік АН ВО України,
член Національної спілки журналістів України

Марія ЧЕПІЛЬ, д.пед.н., професор

Мирослав САВЧИН, д.психол.н., професор

Микола ЗИМОМРЯ, д.філол.н., професор

Іван МИХАСЮК, д.е.н., професор, академік

Олександр ШПАК, д.пед.н., професор, академік, АН ВО України
член Національної спілки журналістів України

Лоск КШИШТОФ, д.пед.н., професор, Польща

Іван ВАСИЛИКІВ, член Національної спілки журналістів України

Адреса редакції: Україна, 82100, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24

Тел.: (068) 502-45-49; 8 (03244) 76-111; E-mail: vachevsky@meta.ua

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету
(протокол №4 від 19.03.2015 р.)

Посилання на публікації "Молодь і ринок" обов'язкові

Редакція приймає замовлення на випуск тематичного номера або окремого розділу за кошти замовника

Редакція приймає замовлення на розміщення реклами.

Редакція розглядає рукописи, подані в першому примірнику машинопису.

Редакція зберігає за собою право скорочувати і виправляти матеріали. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Рукописи авторам не повертаються.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, статистичних даних та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Підписано до друку 20.04.2015 р. Ум. друк. арк. 17.85.

Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 100 прим. Формат 60 x 84 1/8. Гарнітура Times New Roman.

Віддруковано у поліграфічній фірмі "ПІВДКОДРУК"

82100, Львівська обл., м. Дрогобич, вул. Данила Галицького, 1
тел.: (0324) 41-08-90

Молодь і ринок

№4 (123) квітень 2015

ЗМІСТ

Олена Мамічева, Еліна Папасенко, Христина Бурцева До проблеми поведінки дошкільників з порушеннями психофізичного розвитку.....	7
Тетяна Дегтяренко Нова освітня парадигма та роль масових шкіл у професійно-трудовій підготовці учнів з вадами психофізичного розвитку.....	11
Валентина Вакуленко Роль професійної мотивації в розвитку професіоналізму викладача вищої школи.....	16
Олександр Шпак, Ганна Романова, Наталія Примаченко Структура та рівні готовності викладачів до проєктування навчальних технологій.....	20
Наталія Сорока, Тетяна Щокіна Використання Інтернет-ресурсів у процесі навчання іноземної мови у ВНЗ.....	26
Олена Варецька Методика діагностики розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи.....	31
Ірина Барбанова Концептуальні засади побудови дидактичної системи сенсорного розвитку молодших школярів.....	37
Ліана Бурчак, Олена Волкова Використання корекційно-профілактичних програм для попередження і лікування порушень зору в учнів 5 класу.....	42
Олександр Мельник Особливості вивчення старшокласниками небезпек при радіоактивному забрудненні навколишнього середовища.....	47
Станіслав Лупіньські Роль етики в галузі державного управління.....	52
Лариса Сліпченко Формування у майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованої компетентності в англійськомовному діалогічному мовленні.....	57
Мар'яна Сокол Концептуальні основи формування понятійно-категоріального апарату педагогічної науки.....	62
Олеся Мегем Творчий доробок українських методистів-біологів та вчителів-практиків (1940 – 1948 рр.).....	68
Вікторія Бикова Теоретичний аналіз сучасних концепцій управління.....	72
Микола Галів Епістемологічні засади історико-педагогічних поглядів Іларія Карбулицького.....	77

Галина Білавич, Утяна Борис Навчально-методичний супровід виховання господарської культури особистості в Ізичині на початку ХХ ст.....	85
Любов Сидоренко З досвіду застосування методу проєктів у процесі підготовки студентів до формування здоров'язберезувальної компетентності.....	89
Наталія Сіональнікова Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу.....	93
Юрій Ковальчук Обґрунтування змісту і структури знань з основ виробництва.....	98
Наталія Туренко Проблема ранньої діагностики та корекції відхилень у мовленнєвому розвитку дітей молодшого дошкільного віку.....	102
Марина Хроленко, Олена Боярченко Структура екологічного світогляду учнів старших класів.....	106
Алла Смерчко, Антон Смерчко Концептуальна опозиція “злочин – кара” у слов'янській фразеології.....	111
Оксана Керик, Мар'яна Клим Розвиток ідей соціального виховання у педагогічній спадщині Бертрана Рассела.....	116
Руслан Кравець Особливості традиційних та інноваційних педагогічних технологій полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі.....	120
Ігор Зубрицький Висвітлення проблеми співпраці школи і сім'ї на сторінках педагогічного часопису “Українська школа” (1925 – 1943 рр.).....	126
Олена Готько, Оксана Чайковська Інформаційно-комунікаційні технології – як сучасний засіб навчання в освіті.....	130
Ольга Єсінова Емпіричне дослідження особливостей навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю в процесі вивчення педагогічних дисциплін.....	135
Олександра Велкова Формування ціннісного ставлення майбутніх менеджерів до культури професійної взаємодії.....	139
Мар'яна Зубрицька Географічні пазви в англійських ФО.....	143
Олександр Лактіонов Модель оцінювання рівня професійної компетентності фахівців сучасних високотехнологічних виробничих процесів.....	147
Василь Огородник Особливості належної правової процедури в нотаріальному процесі.....	153
Альона Марченко Навчальний ресурс уроків трудового навчання у початковій школі для розвитку дотикового сприймання учнів.....	156
Ірина Кизима Гендерна обізнаність педагогів (на прикладі фокус-групового дослідження у Львівській області).....	160
Катерина Швирьова, Оксана Васюк Методичні шляхи формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентів вищих навчальних закладів.....	166

Youth & market

MONTHLY SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL JOURNAL

№ 4 (123) April 2015

Published since February 2002

УДК 051 The journal is licensed as academic, professional journal in all Pedagogical sciences
(Decision of Higher Accreditation of Ukraine № 1-05/5 issued 06. 07. 2010)

Founder and published: Drohobych State Pedagogical University by I. Franko
Ivan Franko, 24 Str., Drohobych, Ukraine 82100
The journal is registered in the Ministry of Justice of Ukraine
Published State registration license:
Series KB № 12270 – 1154 IIP since 05. 02. 2007

ISSN 2308-4634 (Since June 2013).

Since June 2013 Journal is cooperating with Academy Poloniyna in Chencstokhov Poland

---

Chief editor deputy:

Natalia PRYMACHENKO, Ph. D (Pedagogic), Member of National Union of Journalists

Editorial Board:

Nadia SKOTNA, Dr. Sc. (Philosophy), Prof.

Vasyl MADZIHON, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic NAPS of Ukraine,
Member of Ukraine NUJ

Andrzej KRYNSKI, Ph.D. Msgr. Prof. (Poland) Academic of Ukraine ASHE

Stanislav LUPINSKI, Ph.D. Rev. Prof. (Poland) Academic of Ukraine ASHE
Member of National Union of Journalists

Mykola DUBYNA, Dr. Sc. (Philology), Prof. Academic of Ukraine ASHE

Oleh TOPUZOV, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Member of Ukrainian NUJ

Mykola YEVTUKH, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian NAPS

Mykola KORETS, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukraine ASHE,
Member of Ukrainian NUJ

Maria CHEPIL, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof.

Oleh PADALKA, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian ASHE

Myroslav SAVCHYN, Dr. Sc. (Psychology), Prof.

Mykola ZYOMRYA, Dr. Sc. (Philology), Prof.

Ivan MYKHASYUK, Dr. Sc. (Economics), Prof. Academic

Oleksandr SHPAK, Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian ASHE,
Member of Ukrainian NUJ

Loyek KRZYSZTOF, Ph.D. (Pedagogic) Prof. Poland

Ivan VASYLYKIV, Member of Ukrainian National Union of Journalists

---

Editorial office: Ukraine 82100, Drohobych, Ivan Franko, 24 str,

Tel. (068) 502-45-49, 8 (03244) 76-111; E-mail: vachevsky@meta.ua

---

Recommended for publication by Academic Council of Drohobych State Pedagogical University
(protocol № 4, 19.03.2015)

Links to the publication of "Youth and market" obligatory

Edition takes orders to produce thematic issue or separate part at the expense of customer.

Edition takes orders to advertising.

Edition considers manuscripts submitted in the original type.

Edition reserves the right to shrink and correct the matter. Articles signed by author express their own point of view. Manuscripts are not returned to authors.

Authors of publications are responsible for the accuracy of facts, quotations, private names, geographical names, statistics etc.

Signed to print 20.04.2015

Offset paper. Offset print. Edition of 100 copies. Size 60 x 84 1/8. Letter Times New Roman

Printed in the printing firm "Shvydkodruk" ("FastPrint")

Danylo Halatsky str., 1, Drohobych, Lviv Region 82100

tel.: (0324) 41-08-90.

YOUTH & MARKET, 2015

Youth & market

№4 (123) April 2015

CONTENTS

- Olena Mamicheva, Ellina Panasenko, Chrystyna Burtseva**
The problem of preschool children behavior with violation of psychophysical development.....7
- Tetyana Dehtyarenko**
New educational paradigm and the role of ordinary schools in vocational and labor training of pupils with impaired psychophysical development..... 11
- Valentyna Vakulenko**
The role of professional motivation in the professional development of lecturer of higher school..... 16
- Olexander Shpak, Hanna Romanova, Natalia Prymachenko**
The structure and levels of readiness of teachers to designing the educational technologies.....20
- Natalya Soroka, Tetiana Shchokina**
Internet resources in teaching foreign languages at high school.....26
- Olena Varetska**
Social competence of elementary school teacher: methods of diagnostic.....31
- Iryna Barbashova**
The conceptual framework for create didactic system of primary school children`s sensory development.....37
- Liana Burchak, Olena Volkova**
Using correction and prophiletic programs for the prevention and treatment visual impairment in pupils of 5th forms...42
- Olexander Melnyk**
Peculiarities of learning the danger the radioactive pollution of environment for senior pupils.....47
- Stanislav Lupynsky**
The role of ethics in public administration.....52
- Larisa Slipchenko**
Forming professionally oriented competence in English dialogue speech of future specialists in international economics...57
- Maryana Sokol**
Conceptual bases of the formation the notion and category framework of pedagogical science.....62
- Olesya Mehem**
Creative heritage of Ukrainian Methodist-biologists and practicing teachers (1940 – 1948).....68
- Victoria Bykova**
Theoretical analysis of modern management concepts.....72
- Mykola Haliv**
The epistemological foundations of historical and pedagogical views of Iliari Karbulytsky.....77

Halyna Bilavych, Ulyana Borys Providing education and training upbringing the economic culture of personality in Halychyna at early 20th century....	85
Lubov Sydorenko Experience application of projects during training students to health safety competence.....	89
Natalia Sinopalnikova Formation of readiness to use the integrated forms of educational process by the future primary school teachers....	93
Yury Kovalchuk Grounding the content and the structure of knowledge in manufacturing bases.....	98
Natalia Turenko The early diagnosis and correction deviations in speech development problem in junior preschoolchildren.....	102
Maryna Khrolenko, Olena Boyarchenko The structure of ecological outlook of senior students.....	106
Alla Smerchko, Anton Smerchko Conceptual opposition “crime – punishment” in Slavic phraseology.....	111
Oksana Keryk, Mariana Klym The development of social education ideas in pedagogical heritage of Bertran Russell.....	116
Ruslan Kravets Peculiarities of traditional and innovative pedagogical Technologies of future agrarians’ multicultural education...	120
Ihor Zubrytsky The illustration of the cooperation problems of school and family on the pages of pedagogical Magazine “Українська школа” (“Ukrainian school”) (1925 – 1943).....	126
Olena Hotko, Oksana Chaikovska Information and communication technologies as a modern teaching tool in education.....	130
Olga Esipova Empirical research of features the training future engineer-teachers of computer profile during studying pedagogical disciplines.....	135
Olexandra Velkova The formation of future managers’ value attitude to the culture of professional interaction.....	139
Mariana Zubrytska Geographical names in English phraseological units.....	143
Olexander Laktionov Evaluation model of professional competence level of specialists in modern hi-tech productive processes....	147
Vasyl Ohorodnyk Features due process of law in the notarial procedure.....	153
Alyona Marchenko Training resource of labor classes for development the tactile perception in pupils of elementary school.....	156
Iryna Kyzyma Gender awareness of teachers (for example, focus group study in Lviv region).....	160
Kateryna Shvyriova, Oksana Vasyuk Methodical directions of higher educational establishments students’ formation of value attitude to health.....	166

УДК 378:371.315

Руслан Кравець, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри української та іноземних мов, факультет менеджменту та права
Вінницького національного аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розкрито переваги та недоліки педагогічних технологій у забезпеченні успішного формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. Охарактеризовано атрибутивні ознаки, що уможливають класифікацію педагогічних технологій на декілька узагальнених груп.

Ключові слова: педагогічна технологія, полікультурна освіта, фахівці аграрної галузі, компетентність, навчальний процес, інноваційне навчання.

Лит. 21.

Руслан Кравець, кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры украинской и иностранных языков, факультет менеджмента и права
Винницкого национального аграрного университета

ОСОБЕННОСТИ ТРАДИЦИОННЫХ И ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ ПОЛИКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ

В статье раскрыты преимущества и недостатки педагогических технологий в обеспечении успешного формирования поликультурной компетентности будущих специалистов аграрной отрасли. Охарактеризованы атрибутивные признаки, которые делают возможной классификацию педагогических технологий на несколько обобщенных групп.

Ключевые слова: педагогическая технология, поликультурное образование, специалисты аграрной отрасли, компетентность, учебный процесс, инновационное обучение.

**Ruslan Kravets, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of
The Ukrainian and Foreign Languages Department, Faculty of Management and Law
Vinnytsya National Agrarian University**

PECULIARITIES OF TRADITIONAL AND INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES OF FUTURE AGRARIANS' MULTICULTURAL EDUCATION

The article deals with advantages and disadvantages of pedagogical technologies in providing of the successful forming the multicultural competence of future agrarians. Attributive features that make possible the classification of pedagogical technologies into few generalized groups are described.

Keywords: pedagogical technology, multicultural education, specialists of agrarian industry, competence, educational process, innovative studies.

Постановка проблеми. Сьогодні світ постає як єдина економіко-технологічна та історико-соціальна полікультурна система. Зважаючи на це, у ракурсі сучасних економічних тенденцій наша держава вимагає від майбутнього фахівця аграрної галузі компетентності, громадянської освіченості, поваги до прав людини, терпимості, толерантності, уміння і бажання знаходити компроміс, конструктивної міжкультурної взаємодії.

У "Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті" задекларовано, що "держава повинна забезпечувати виховання особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах

соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється... виховання людини демократичного світогляду, яка дотримується громадянських прав і свобод, з повагою ставиться до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу" [11, 2]. Таким чином, головною метою системи освіти визначено підготовку фахівців, здатних реалізовувати професійну діяльність на гуманістичних і демократичних засадах, втілювати освітню політику держави як першочергове завдання, опираючись на національні надбання світового значення та усталені європейські традиції.

Особливо актуальним у визначеному контексті постає питання професійної підготовки аграрників у вищих навчальних закладах,

формування у молодого покоління готовності позитивно функціонувати в сучасному світі, атрибутивною ознакою якого є багатонаціональний та поліетнічний склад. Вирішення цього питання передбачає формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі, під якою ми розуміємо інтегративне утворення, яке представляє єдність когнітивно-гносеологічного, мотиваційно-ціннісного, особистісного та операційно-дійового компонентів, що уможливають налагодження продуктивної міжкультурної взаємодії з представниками інших народів, етнічних та культурних груп.

Метою статті є розкриття переваг та недоліків педагогічних технологій у забезпеченні успішного формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці В. Беспалько, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, Д. Ельконіна, Л. Занкова, П. Краудера, Т. Кудрявцевої, О. Матюшкіна, М. Махмутова, М. Нікадрова, Л. Регельсона, Г. Селевко, Б. Скіннера, С. Смірнова, Н. Талізної, І. Шварц та ін.

Виклад основного матеріалу. У сучасній дидактиці представлені найрізноманітніші технології навчання. Їхнє різноманіття пов'язане з тим, що кожний дослідник намагається внести в педагогічний процес щось своє, індивідуальне, тим самим змінюючи технологію. Водночас багато педагогічних технологій відповідно до їхніх цілей, змісту, методів і засобів навчання характеризуються низкою спільних рис, атрибутивних ознак, що уможливило їхню класифікацію на декілька узагальнених груп. Серед відомих науковців, які опрацьовували цю проблему можна назвати Л. Байкову, Л. Гребенкіну, В. Гульчевську, Т. Давиденко і Т. Шамова. Запропоновані ними види педагогічних технологій, на нашу думку, досить вдало систематизував Г. Селевко. Так, технології навчання класифікують *за рівнем застосування* (загальнопедагогічні, предметні, модульні); *за філософською основою* (матеріалістичні та ідеалістичні, діалектичні і метафізичні, наукові і релігійні, гуманістичні та антигуманні, антропософські і теософські, прагматичні та екзистенціалістичні); *за науковою концепцією засвоєння досвіду* (асоціативно-рефлекторні, біхевіористичні, розвивальні); *орієнтацією на особистісні структури* (інформаційні – формування знань, умінь і навичок; операційні – формування способів розумових дій; емоційно-художні та емоційно-моральні виховання моральної та естетичної сфери особистості; евристичні – розвиток творчих

здібностей; прикладні – формування дієво-практичної сфери); *за характером модернізації традиційної системи навчання* (технології з активізації та інтенсифікації діяльності студентів; технології на основі гуманізації і демократизації стосунків між викладачем і студентами, технології з опорою на дидактичну реконструкцію навчального матеріалу тощо) [17, 24 – 26].

Педагогічні технології також детермінують відповідно до цілей і завдань, організаційних форм, домінуючих методів навчання, яким надається перевага. *За підходом до особистості* технології поділяють на авторитарні, дидактоцентричні, особистісно-зорієнтовані (антропоцентричні), гуманно-особистісні, інтерактивні, вільного виховання тощо. *За домінуючим методом:* догматичні, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, програмованого навчання, проблемного навчання, розвивального навчання, саморозвивального навчання, діалогічні, комунікативні, ігрові, творчі, інформаційні, комп'ютерні технології. *За категорією студентів:* масова (традиційна) технологія, розрахована на середньостатистичного вихованця; технологія поглибленого вивчення предметів; технології компенсуючого навчання (педагогічної корекції, підтримки, вирівнювання тощо); віктимологічні (сурдо-, орто-, тифло-, олігофренопедагогіка); технології роботи з обдарованими та обдарованими студентами. *За напрямком модернізації існуючої традиційної системи:* на основі гуманізації та демократизації педагогічної взаємодії, на основі активізації та інтенсифікації діяльності студентів, на основі ефективності організації та управління навчальним процесом, на основі методичного вдосконалення і дидактичного реконструювання навчального матеріалу, природодоцільні, альтернативні, цілісні технології авторських шкіл [16, 39 – 41].

В. Беспалько класифікує педагогічні технології за типом організації та управління пізнавальною діяльністю: класичне лекційне навчання; навчання за допомогою аудіовізуальних технічних засобів; технологія “консультант”; навчання за допомогою навчальної книги; технологія “малих груп”; комп'ютерне навчання; технологія “репетитор”; “програмне навчання” [2, 96 – 98].

Педагогічні технології опираються на різноманітні педагогічні системи. Якщо здійснити аналіз педагогічних систем в історичному ракурсі, то можна виявити, що до XIV – XV століття переважала система схоластичного навчання, коли студенти повинні були засвоювати основні положення навчальних дисциплін зі слів

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

викладача. Таке вербальне навчання в ті часи було цілком доцільним, оскільки слово педагога виступало єдиним джерелом інформації для вихованців. Однак уже в XVII столітті, завдяки працям видатного чеського науковця Яна Амоса Коменського [10], стало зрозуміло, що таке навчання характеризується занадто низькою ефективністю. У результаті розробили наочне навчання, яке втілювали під девізом: "Краще один раз побачити, ніж сто раз почути". Проте пізніше виявили, що і воно не є досить оптимальним, з'явився новий підхід до організації навчання – діяльнісний, під девізом: "Краще один раз виконати дію, ніж сто раз побачити, як вона виконується". Він вимагає від студента виконання тієї навчально-пізнавальної діяльності, яка б сприяла самостійному засвоєнню навчального матеріалу [1].

Навчальний процес в постіндустріальному, інформатизованому суспільстві суттєво детермінується особистісним фактором, відштовхуючись від цього, саме цінність особистості повинна служити вихідним моментом в організації системи вищої професійної освіти. Тут існує два напрямки розвитку освіти – традиційний та інноваційний.

Традиційна технологія навчання орієнтована на передачу знань, умінь і навичок. Вона забезпечує засвоєння студентами змісту дидактичного матеріалу, перевірку та оцінку якості знань на репродуктивному рівні. Цей вид педагогічної технології нині найпоширеніший. Його сутність полягає в навчанні за схемою: *вивчення нового закріплення контроль оцінка*. В основі такої технології лежить освітня парадигма, згідно з якою можна визначити достатній для успішної життєдіяльності обсяг знань і передавати його вихованцю. При цьому головними методами навчання виступають пояснення в послуханні з наочністю, провідними видами навчальної діяльності студентів – слухання, конспектування і запам'ятовування, головною вимогою і центральним критерієм ефективності – безпомилкове відтворення вивченого. Викладач пояснює навчальний матеріал, демонструє виконання певних дій, оцінює їхнє виконання студентами та здійснює корекцію.

Ця технологія має низку переваг: економічність, доступність у розумінні студентами складного навчального матеріалу, ефективно управління навчально-виховним процесом. Водночас традиційна технологія має і певні недоліки: незначні можливості диференціації та індивідуалізації дидактичного процесу, а також не

в достатній мірі розвиває розумовий потенціал молоді.

До перспективних педагогічних технологій відносять *технологію розвивального навчання*. У її витоків стояли такі видатні науковці, як Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін та Л. Занков, В. Рєпкін, П. Чупрікова та ін.

На погляд Л. Виготського [3], педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день. Він увів поняття "зона найближчого розвитку", суть якого полягає в тому, що на певному етапі розвитку вихованець може самостійно розв'язувати навчальні завдання під керівництвом викладача чи у співпраці з досвідченішими одногрупниками. До Л. Виготського вважали, що розвиток особистості, зокрема розвиток інтелекту, слідує за навчанням і вихованням.

Л. Занков [7] у ході науково-дослідної роботи довів, що можна припвиджити розвиток особистості за рахунок підвищення ефективності навчання. Реалізація цієї ідеї вимагала розробки низку нових дидактичних принципів. Вирішальна роль відводилася принципу навчання на високому рівні складності та стимулювання рефлексії студентів.

Хоча ідеї розвивального навчання в нашій країні набули широкого розповсюдження, однак низка положень цієї технології залишаються дискусійними. Так, дослідження Інституту АП підтвердили, що молодь із вродженими уповільненими динамічними характеристиками приречена на неминучі труднощі в роботі у єдиному прискореному темпі для усієї групи [5, 178]. Звідси випливає, що навчати всіх студентів швидко і на високому рівні складності неможливо.

Із середини 60-х років XX століття активно почали розробляти *технологію програмованого навчання*. Згідно з цією головною метою навчання полягає в поліпшенні управління навчальним процесом. У витоків програмованого навчання стояли П. Гальперін, П. Краудер, Д. Крем, Т. Курьянцев, Л. Ланда, О. Матюшкін, М. Нікафров, Л. Регельсон, Б. Скіннер, Н. Талізін, І. Шварц та інші.

Технологія програмованого навчання – це технологія самостійного індивідуального навчання за заздалегідь розробленою програмою за допомогою спеціальних засобів (програмованого підручника, ЕОМ). Вона забезпечує кожному студенту можливість учитися відповідно до його індивідуальних особливостей (темпу навчання, рівню знань тощо). Характерними рисами технології програмованого навчання є: 1) розбиття навчального матеріалу на окремі невеликі,

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

легкозасвоєвані частини; 2) включення системи приписів з послідовного виконання певних дій, спрямованих на засвоєння кожної частини; 3) перевірка опанування кожної частини; 4) при правильному виконанні контрольних завдань студент отримує нову частину матеріалу і робить наступний крок у навчанні; 5) при неправильній відповіді студент отримує допомогу і додаткові роз'яснення від викладача; 6) результати виконання контрольних завдань фіксуються і стають доступними як студентам (внутрішній зворотний зв'язок), так і педагогу (зовнішній зворотний зв'язок).

В основу навчальних програм закладені два принципи програмування: лінійне та розгалужене. Принцип розгалуженого програмування в порівнянні з лінійним уможливило більшу індивідуалізацію навчання [15, 44 – 46].

Технологія проблемного навчання передбачає організацію самостійної пошукової діяльності студентів під керівництвом педагога. Фундаментальні праці, присвячені теорії і практиці проблемного навчання, з'явилися в кінці 60-х – на початку 70-х років ХХ століття. Значний внесок у розробку цієї педагогічної технології зробили В. Кудрявцев, О. Матюшкін, М. Махмутов, В. Оконь, С. Смірнов та ін.

Технологію проблемного навчання в загальних рисах можна зобразити так: викладач не повідомляє знання в готовому вигляді, а ставить перед студентами завдання, зацікавлює їх, пробуджує бажання самостійно його розв'язати. Студенти досліджують шляхи вирішення проблеми, висувають гіпотезу, помічають її обговорюють способи перевірки її істинності, аргументують, здійснюють експерименти, спостереження, аналізують їхні результати, розмірковують, доводять власну позицію.

Проблемне навчання, як й інші педагогічні технології, має позитивні та негативні сторони. Серед його переваг: сприяє не лише набуттю студентами необхідної системи знань, умінь і навичок, але й досягненню високого рівня розумового розвитку, формуванню здібності до самостійного оволодіння знаннями шляхом власної творчої діяльності, розвиває інтерес до інтелектуальної праці, забезпечує міцні результати навчання. Недоліки: реалізується лише на матеріалі високого рівня значущості, який допускає неоднозначні, альтернативні підходи, оцінки, тлумачення; технологія проблемного навчання виправдана, якщо у студентів є необхідний стартовий рівень знань, умінь, навичок; значні затрати часу на досягнення запланованих результатів, а також слабка

керівність пізнавальною діяльністю студентів [4, 14 – 16].

Паралельно з вищесказаною педагогічною технологією виникає і розвивається *технологія модульного навчання*. Суть цієї технології полягає в тому, що студент самостійно або з незначною допомогою досягає конкретних цілей у процесі роботи над модулем. Модуль – це цільовий функціональний вузол, в якому органічно поєднані зміст навчання і технологія оволодіння ним [21].

Здійснивши аналіз наявних праць з технології модульного навчання, ми дійшли висновку, що вона крім переваг має ще й низку недоліків. До переваг відносять: цілі навчання чітко співвідносяться з досягнутими результатами кожного студента; розробка модулів дозволяє уцілювати навчальний матеріал і подати його блоками; задається індивідуальний темп навчально-пізнавальної діяльності; модульний (поетапний) контроль знань і практичних умінь дає певну гарантію ефективності навчання; досягається певна "технологізація" навчання; навчання меншою мірою залежить від педагогічної майстерності викладача.

Серед недоліків можна виокремити: велика трудомісткість у конструюванні модулів; розробка модулів навчальних програм вимагає високої педагогічної та методичної кваліфікації, спеціальних підручників і навчальних посібників; часто рівень проблемності модулів незначний, що не сприяє розвитку творчого потенціалу студентів, особливо високообдарованих; в умовах модульного навчання часто залишаються практично нереалізованими діалогові функції навчання; модернізація модуля вимагає значних зусиль [9, 24 – 26; 18, 20 – 25; 20, 21 – 30].

Технологія концентрованого навчання має у своїй основі досить відомий в педагогічній практиці метод "занурення в предмет". Цю педагогічну технологію, починаючи від П. Блонського, активно розробляли А. Остапенко, О. Тубельський, В. Шагалов, М. Щегинін та ін. Сутність концентрованого навчання полягає в тому, що заняття об'єднують у блоки. Виродовж дня, тижня скорочують кількість навчальних дисциплін, які паралельно викладаються [12, 85].

Проаналізувавши науково-методичну літературу з технології концентрованого навчання, ми дійшли висновку, що її головними перевагами є: скорочення термінів фахової підготовки; забезпечує краще сприйняття, глибше й міцніше засвоєння студентами цілих завершених блоків навчального матеріалу; формування у студентів розуміння міжпредметного зв'язку дисциплін;

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

економія енергії студентів; інтеграція теорії і практики; заощадження організаційних, фінансових та інших ресурсів; подолання калейдоскопічності сприйняття студентами професійної практики; детальний опис алгоритму навчального процесу.

Однак, незважаючи на низку позитивних сторін цієї технології, варто вказати й на певні її недоліки, а саме: послаблення систематичності навчання інших дисциплін: студент втрачає можливість повторного звернення до раніше вивченого матеріалу; отримання великого обсягу знань за короткий проміжок часу; здійснення обліку психологічних і фізіологічних особливостей студентів; необхідність забезпечувати перманентний зв'язок вивчення цієї дисципліни з іншими дисциплінами; технологія вимагає від педагога і студентів жорстких алгоритмів діяльності; впровадження цієї технології вимагає цілковитої реорганізації навчального процесу [12, 96; 19, 51 – 52].

У наш час набуває популярності *технологія дистанційного навчання*. Для цієї педагогічної технології характерною рисою є отримання освітніх послуг за допомогою сучасних систем телекомунікації (електронної пошти, телебачення, Інтернету) без відвідування навчального закладу.

Така технологія дає можливість враховувати індивідуальні здібності, потреби, темперамент і зайнятість студентів, тому вони можуть проходити навчальні курси у будь-якій послідовності й інтенсивності. У цьому проявляються безсередні переваги технології дистанційного навчання. Ця технологія передбачає також використання традиційних форм навчання (лекції, консультації, лабораторні і контрольні роботи, заліки, іспити та ін.), але вони мають певні особливості. Застосування повільних інформаційних технологій (гіпертексту, мультимедіа, ГІС, віртуальної реальності, Skype) надає лекціям більшої виразності та наочності. Для їхнього створення використовуються такі елементи кінематографу як режисура, сценарій та артистичне виховання. Такі лекції можна слухати або переглядати будь-де і будь-коли [13]. Однак для успішного навчання “на відстані” студенти повинні мати сильну мотивацію та самоорганізацію, оскільки дистанційне навчання – це, передусім, самоосвіта, здатність працювати самостійно. Для когось це є перевагою, а для іншого – недоліком, усе залежить від особистості та її характеру.

Варто також зауважити про наявність таких недоліків: відсутність очного спілкування між студентом і викладачем; необхідність забезпечення низки індивідуально-психологічних

умов; відсутність практичних занять і постійного контролю; програми і курси можуть бути недостатньо добре розроблені через нестачу кваліфікованих фахівців, здатних створювати подібні навчальні посібники; переважання письмової форми навчання. Крім того, в Україні ще немає чітких технологічних можливостей для аутентифікації студентів. Вони можуть виконувати тести і завдання для самоконтролю дистанційно, але підсумкові іспити складають очно [27, 46 – 49; 8; 14].

Висновки. Здійснивши всесторонній розгляд наукових праць з традиційної (ілюстративно-пояснювальної) та інноваційних технологій, ми дійшли висновку, що кожна з них має сильні та слабкі сторони. Ми притримусмося точки зору, що педагогічну технологію необхідно обирати відповідно до мети навчання. Так, наприклад, застосування технології проблемного навчання передбачає формування критичного мислення, однак для її успішної реалізації потрібний певний багаж знань, а цей обсяг знань може бути представлений студентам за допомогою традиційного навчання. Часто через брак часу раціональнішою постає традиційна технологія навчання, хоча під час проблемного викладу навчального матеріалу студенти пізнають крім знань, ще й шлях розв'язання проблеми, залучаються до процесу пошуку істини.

Розглянувши основні характеристики наявних педагогічних технологій та ознайомившись із розробленістю формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі, ми дійшли висновку, що ця проблема не знайшла свого вирішення у науково-методичній літературі, а наявні педагогічні технології неповною мірою сприяють формуванню цієї особистісної характеристики, тому ми собі поставили за мету розробити педагогічну технологію формування полікультурної компетентності майбутніх аграрників.

1. Атанов Г.О. *Теорія діяльнісного навчання* / Г.О. Атанов. – К.: Кондор, 2007. – 186 с.

2. Беспалько В.П. *Слагаемые педагогические технологии* / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.

3. Выготский Л.С. *Педагогическая психология* / Л.С. Выготский. М.: Педагогика, 1991. – 480 с.

4. Дереклеева Н.И. *Мастер-класс по развитию творческих способностей учащихся* / Н.И. Дереклеева. – М.: 5 за знания, 2008. – 224 с.

5. Дичківська І.М. *Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник* / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

**ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗИ**

6. Зайченко Т.П. Основы дистанционного обучения: теоретико-практический базис: учебное пособие / Т.П. Зайченко. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 167 с.
7. Занков Л.В. Избранные педагогические труды / Л.В. Занков. – М.: Дом педагогики, 1999. – 608 с.
8. Иванченко Д.А. Системный анализ дистанционного обучения: монография // Д.А. Иванченко. – М.: Союз, 2005. – 192 с.
9. Казакова А.Г. Модульное обучение / А.Г. Казакова. – М.: ИПК СК, 1997. – 40 с.
10. Коменский Я.А. Великая дидактика / Я.А. Коменский. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.
11. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2-4.
12. Остапенко А.А. Концентрированное обучение как педагогическая технология: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Остапенко Андрей Александрович. – Краснодар, 1998. – 200 с.
13. Полат Е.С. Дистанционное обучение: Е.С. Полат, М.В. Моисеева. – М.: Владос, 1998. – 192 с.
14. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров; под ред. Е.С. Полат. – 4-е изд. – М.: Издательский центр "Академия", 2009. – 272 с.
15. Поснов Н.Н. Математические машины и программированное обучение / Н.Н. Поснов, А.М. Орански Р. – Минск: Беларуска дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна: Изд. Б.Г.У., 1969. – 206 с.
16. Селевко Г.К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств / Г.К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 208 с.
17. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 2008. – 256 с.
18. Талызина И.Ф. Управление процессом усвоения знаний / И.Ф. Талызина. – М.: Издательство Московского университета, 1984. – 346 с.
19. Хлыбова М.А. Концентрированное обучение иностранному языку в неязыковом вузе как средство формирования иноязычной коммуникативной компетенции: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Хлыбова Марина Анатольевна. – Краснодар, 2011. – 189 с.
20. Чошанов М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения / М.А. Чошанов. – М.: Народное образование, 1996. – 160 с.
21. Юцявичене П.А. Теория и практика модульного обучения / П.А. Юцявичене // Сов. педагогика. – 1990. – №1. – С. 55 – 60.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2015

“навколо безліч людей ... скільки їх не злічить ... вони по кілька разів проходять повз нас ... залишаючи щось позитивне ... щось негативне ... усмішку ... сльози ... просто добрий погляд ... добре слово ... розуміння ... осуд ... інколи ти шукаєш у них порятунку ... розраду ... інколи навпаки – допомагаєш їм сам... інколи вони подарують тобі надію і віру... можливо просто покінуть ... або ж навпаки вб'ють у тобі все ... але це ж люди ... люди ... які супроводжуватимуть тебе завжди ... їх мільйони ... це ж люди ...”

*Мати Шереза
католицька черниця, засновниця добродійних місій*

“...люблю усіх ... ні на кого не тримаю зла ... намагаюсь робити та творити добро ... крізь терни до зірок досягаю успіху ... щира і відкрита, на скільки це дозволяю собі ... будую те, що давно зруйновано ... намагаюсь віддати все найкраще, що в мені ... я просто ... просто ... просто ...”

*Мати Шереза
католицька черниця, засновниця добродійних місій*

